Elletræet er en vandhund

Flora og fauna

Rød-el (elletræ) kan blive cirka 200 år gammel og er træernes vandhund. Den holder til på fugtig-våd, næringsrig jordbund, ofte ser man den ved sø-og åbredder samt i skovsumpe. Ved nedskæring skyder rød-el bare igen fra stubben (stødskud), og den var derfor et vigtigt træ inden for datidens stævningsskovdrift her i landet.

Rød-el, på latin Alnus glutinosa, er det eneste af vore egentlige skovtræer i Danmark, der kan stå permanent med fødderne i vand i ellesumpene.

Den kan endda danne siderødder (birødder) fra stammen, som kan vokse skråt ned i sumpen og derved udvikle sig til stylterødder (luftrødder), så det faktisk ser ud som om, den står på stylter.

Disse stylterødder stabiliserer træet.

Desuden kan luftens ilt sive ind gennem deres fine porer og herfra videretransporteres til rodsystemet nede i den iltfattige sumpjord.

Rødel elsker at have rødderne i vand og fugtig jordbund.

Holder på bredden

Langs vandløb kan træets rødder holde på bredden, så den ikke styrter ned i vandløbet, herudover er de rødder der rækker ned i vandløbet gode gemmesteder for mange fisk. Gamle stubbe af for eksempel stynede elletræer, der står på sumpet jord, kan danne såkaldte elletrunter med ofte sælsomme former, og kigger man lidt efter, kan man desuden se karakteristiske, ofte knytnævestore knolde på de overfladiske rødder.

Herinde i knoldene lever en type vigtige bakterier, der forsyner træet med ekstra kvælstof. Træets næringsrige blade er guf for mange dyr. Bladene har den specialitet, at de stadig er grønne, når de ved løvfald smides i efteråret (for efterfølgende at blive sorte, når de ligger på jorden), fordi bladenes grønne farvepigment klorofyl først nedbrydes, når bladet er smidt.

Forrådner hurtigt

Disse afkastede, kvælstofrige blade forrådner hurtigt ved kontakt med jordens organismer og bidrager derved med hurtig og god gødning til jorden. Rød-el blomstrer allerede nu i februar-marts, før træets blade springer ud. Vindbestøvningen foregår nemlig mere effektivt, når der endnu ikke er blade på træet til at stå i vejen for pollenspredningen. Og pollen dannes der i rigelige mængder i de lange, slanke, i vinden ivrigt dinglende hanrakler.

En enkel hanrakle kan nemlig snildt bære på 300 blomster, der tilsammen kan afsende imponerende otte millioner gule pollenkorn op i luften. Blomsterne tiltrækker forårsfriske insekter, der her kan mæske sig i pollen på en årstid, hvor der ellers ikke er meget mad at finde. Hunraklerne er korte, buttede og hårde og kommer derved til at ligne små, sorte kogler ('ellekogler').

Deres frø er meget små, lette og luftfyldte (der går cirka en halv million frø pr. kilo frø) og kan derfor spredes med vind og vand over store afstande. Frøene er velkommen vinterføde for mange forskellige fugle, såsom bogfinker og grønsiskener.

Elverfolk (ellefolk) er navngivet efter elletræet, og elverfolket boede jo i elletræerne, det var ganske vist. Der var i det hele taget meget mystik forbundet med elletræerne, der stående med tæerne i vand og med deres spøgelsesagtige elletrunte og underlige stylterødder samt deres levested i moser med mosebryg og andre trolddomskunster nærede folks fantasi. Og inden man vovede at skære en gren af eller endog fælde træet, var det klogt lige at bede elverfolket om lov, for man kunne aldrig vide.

Brugt som medicin

I folkemedicin brugtes den mod opkast samt som blodkarsammentrækkende og smertestillende middel. Førhen lagde man friske elleblade i sengen, det skulle nemlig kunne holde mus og væggelus og andet utøj på behørig afstand. Barken er rig på garvesyre og kan derfor bruges til garvning, og veddet har været anvendt til bundgarnspæle, vandrør, trædrejningsarbejder, møbler, legetøj, køkkenredskaber, trækul og træsko samt som brændetræ til bl.a. silderøgerier på Bornholm.

Tilbage i bondestenalderen udhulede man stammebåde af elletræ, og trækul lavet af elletræ er såmænd velegnet til fabrikation af krudt. Nedhamrede ellestammer danner, i lighed med ege- og fyrstammer, ofte fundament for bygninger i vådområder, store dele af Venedig hviler på sådanne piloteringspæle af elletræ. Blade, rakler og bark kan bruges til at farve garn og stof blandt andet gult, rødt og sort, men pollenet er ikke i så høj kurs, det kan nemlig være allergifremkaldende.

Tekst: Carsten Mathiesen
Foto: BioPix

Hjerting El-Handel
Hjerting Vandværk
Bytoften 8, 6710 Esbjerg V
Tlf. 7511 5578
elogvand@hjerting.net • www.hjerting.net
Kontortid: Mandag - torsdag kl. 9⁰⁰ - 15⁰⁰

Vedr. leje af
Jon & Ditte's Hus
Husets kalender og reservation
www.jonogditteshus.dk
Evt. personlig henv. Bente Meldgård Buus
Telefon: 50 56 10 40